

ВИДИ ОЦІННОГО ЗНАЧЕННЯ

В.В. Чмель, І.М. Ахмад

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Мовна категорія оцінки спирається у своїй семантиці на аксіологічну константу та формально виражається за допомогою різних мовних засобів – морфологічних, лексичних, та синтаксичних, узагальненого інваріантного значення схвалення/несхвалення дій, явищ, фактів, процесів, тощо [1, с.50]. У лінгвістиці виділяють дві групи оцінок:

1. Загальна оцінка.
2. Конкретна оцінка.

Н.Д.Арутюнова вважає, що у випадку загальної оцінки остання дається за сукупністю різномірних властивостей (англ. *good* „добрий”, *bad* „поганий”, *pleasant* „приємний”, *favourable* „сприятливий”, *efficient* „ефективний”, *healthy* „здоровий”). У значення конкретнооцінних слів входить який-небудь додатковий компонент, що відноситься до структури оцінки (спосіб мотивації, ставлення до цілі), наприклад: англ. *stink* „сморід, смердіння”, *nuisance* „нудотна людина, перешкода, незручність” [2, с.194]. Ототожнення загальної і конкретної оцінки та їх взаємозаміна є проблематичною, оскільки і при конкретній оцінці її підстава не зводиться до однієї ознаки, а зазвичай охоплює ряд властивостей. Також загальнооцінні прикметники більш очевидно, ніж конкретні оцінки, виражають відповідну до висловлювання прагматичну функцію, зокрема рекомендацію, схвалення, заборону чи осуд.

Аналіз матеріалу показує, що об’єкти дійсності (річ чи стан справ, людина чи подія) мають невизначений за числом і складом набір аксіологічно релевантних властивостей, які варто брати до уваги при виведенні загальної оцінки, оскільки ці властивості можуть бути суперечливими. Наприклад, англ. *daring* має два українські відповідники – *сміливий* та *зухвалий* - *very brave*. В одному значенні це слово виражає *appreciation* – високу оцінку, а в іншому *deprecation* – заперечення, несхвалення. *He’s a daring man... That was a daring thing to do! - Він - смілива людина. Яка зухвалість!*” Отже, основні труднощі аксіологічної класифікації полягають у комплексному характері семантичної структури об’єктів, що класифікуються. Таким чином, аксіологічна класифікація властивостей виявляється асиметричною щодо класифікації самих об’єктів, об’єкти можуть поляризуватися, оскільки їхні властивості перетинаються. Н.Д.Арутюнова вважає, що „висновок холистичної оцінки потребує переведення якостей у кількості” [2, с.196 - 197].

Категорія оцінки містить елементи і зв’язки, що виходять за межі власне семантичного поля як мовної категорії. Це означає, що категорія оцінки є складною багатомірною структурою, тому що відображувані в ній елементи є приналежністю лінгвокультурології, тобто мають не тільки мовний, але і своєрідний позамовний вимір. Семантика елементів категорії оцінки це єдність мовного значення і позамовного змісту. Таким чином, категорія оцінки може бути репрезентована як лінгвокультурологічна категорія. У побудові й організації семантичних і лінгвокультурологічних категорій простежується ізоморфізм. Категорія задається певним значеннєвим змістом. У ній можна виділити ядро, центр і периферію.